

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV VEFSEN KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Vefsn?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Vefsn's økonomi fant. Og Vefsn har en tydelig fortelling: en kraft- og industrikommune på Helgeland som gikk i minus i 2024, snudde det rundt — og bevisst flyttet penger fra de yngre til de eldre.

57 mill.

så mye ekstra la kommunen inn i eldreomsorgen — selv om en innleid fagrapport rådet kommunen til å gjøre det motsatte og bygge ned sykehjem

0 %

årets resultat i 2025 gikk omtrent i null — en kraftig forbedring fra et reelt underskudd året før, da alle kommunens egne sparekrav ble brutt

13 mill.

så mye ble kuttet i skole, barnehage og kultur — pengene ble flyttet over til eldreomsorgen

Tenk på kommunen som en husholdning: Vefsn-familien tjener ikke spesielt mye i lønn (lav skatt), men har noen ekstra inntektsben de færreste har: **penger fra vannkraft og vindkraft**, og en eiendomsskatt de krever inn av alle. I 2024 brukte familien mer enn den tjente — et reelt underskudd. Nå strammer de inn og får budsjettet til å gå opp igjen. Men i stedet for å spre pengene jevnt, gjør de et tydelig valg: de **prioriterer besteforeldrene** — bygger ut sykehjem og styrker eldreomsorgen — og betaler for det ved å kutte i barnas skole, barnehage og fritidstilbud. Det er omtrent det som skjer i Vefsn nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og revisjoner). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Vefsn bruker mer enn forventet på det meste — og aller mest på de eldre og på flyktninger

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange eldre trenger mer omsorg, en med mange barn trenger mer skole. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Vefsns faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Sosialhjelp (NAV m.m.)	18 mill. mer	Drives av mange bosatte flyktninger og dyrtid — men mindre enn året før
Eldreomsorg og hjemmetjenester	14 mill. mer	Snudde fra «under» til «over» — kommunen satset bevisst på de eldre
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	9 mill. mer	Tynget av at sykehuset i Mosjøen mistet akutten
Barnehage	8 mill. mer	Fortsatt over forventet, men kuttet ned fra året før
Grunnskole	6 mill. mer	Lå langt over før — nå kraftig nedjustert
Administrasjon («byråkratiet»)	0,5 mill. mindre	Omtrent på det forventede — allerede slanket
Barnevern	6 mill. mindre	Har spart ved å unngå dyre institusjonsplasser — men det kan snu

Det viktigste: Vefsn flytter penger fra de yngre til de eldre. Eldreomsorgen gikk fra å koste *mindre* enn forventet i 2024 til å koste 14 millioner *mer* i 2025. Samtidig ble skole, barnehage og kultur kuttet. Sosialhjelp og helse koster også mer enn forventet — men det handler om flyktninger og et sykehus som mister akutten, ikke om at kommunen er raus med pengene.

Regnestykket viser altså en kommune som har gjort et **tydelig prioriteringsvalg**: eldreomsorgen først, finansiert ved kutt hos barn og unge. Det er et fullt lovlig politisk valg — men det er et valg som binder kommunen i mange år fremover. På neste side forklarer vi hovedsaken: hvorfor kommunen bygger ut sykehjem selv om fagfolk rådet til det motsatte.

Hvorfor bygger Vefsn ut sykehjem — når fagfolk rådet til det motsatte?

Den store saken i Vefsn-økonomien er eldreomsorgen. I 2024 la kommunen **57 millioner kroner ekstra** inn i pleie og omsorg, og planlegger å bygge ut sykehjemmet på Fredlundskogen med åtte nye plasser fra 2028. Det er grunnen til at eldreomsorgen gikk fra å koste mindre enn forventet til å koste mer.

Det spesielle er dette: **kommunen hadde fått en fagrapport som rådet til det motsatte**. Et innleid fagmiljø (Agenda Kaupang) anbefalte Vefsn å satse mer på hjemmetjenester slik at man kunne *legge ned* sykehjemsplasser. Kommunen valgte å gjøre det stikk motsatte — å bygge *ut* institusjon.

- **Flere eldre krever mer.** Vefsn får flere eldre, og kommunen mener selv at den største utfordringen er å få nok ressurser til eldreomsorgen. Det er en reell og forståelig bekymring.
- **Heltidsstillinger koster.** Kommunen gjør om mange deltidsstillinger til hele stillinger og bruker flere årsverk. Det er bra for de ansatte, men det skyver kostnadene oppover.
- **Men det binder kommunen.** Et nytt sykehjem er en utgift som varer i tiår. Når en fagrapport rådet til en billigere retning, er det et valg kommunestyret bør kunne forklare innbyggerne.

Kort sagt: Eldreomsorgen koster mer enn forventet i Vefsn fordi kommunen *har bestemt* at den skal det. Det er ikke sløsing — det er en politisk prioritering. Men det er en prioritering som går på tvers av fagrådene kommunen selv betalte for, og som låser store utgifter langt inn i fremtiden.

Et varsko fra staten: Statsforvalteren i Nordland fant at Vefsn brøt loven om forsvarlig omsorg: en demenssyk mann bodde i kommunal bolig i nesten to år uten oppfølging, selv om noen hadde varslet. En egen revisjon fant også at barn med funksjonsnedsettelse ikke alltid fikk den planen og koordinatoren de har krav på. Det betyr ikke at kommunen bruker for mye penger — men at **måten tjenestene tildeles og følges opp på** har vært den svakeste lenken. Mer penger til sykehjem løser ikke automatisk det.

Kraften redder budsjettet — men sparekontoen er ikke stor

–40 mill.

så mye gikk Vefsn i minus i 2024 — et reelt underskuddsår der alle kommunens egne sparekrav ble brutt

~65 mill.

så mye tjener kommunen på vannkraft og vindkraft hvert år — det er denne kraften, ikke en stor sparekonto, som gir handlingsrom

110 %

kommunens lån er litt større enn en hel årsinntekt — en høy gjeld som den jobber med å bremse

Her er den ærlige historien. Vefsn er ikke en rik kommune som Asker, med en stor sparekonto i banken. Vefsn er en **skattesvak distriktskommune** som likevel klarer seg — fordi den har noen ekstra inntektsben.

Kraften som bærer kommunen

Vefsn ligger i et kraft- og industriområde. Kommunen får hvert år rundt 65 millioner kroner fra vannkraft (konsesjonskraft), vindkraft og utbytte. I tillegg krever den inn **eiendomsskatt av alle eiendommer** i kommunen — og setter den litt opp i 2026. Til forskjell fra rike kommuner som velger bort eiendomsskatten, bruker Vefsn alle inntektsben den kan stå på. Det er dette — kraft, eiendomsskatt og statlige overføringer til skattesvake kommuner — som gir handlingsrom. **Ikke en stor sparekonto.** Sparekontoen («disposisjonsfondet») er på rundt 8 prosent og faller.

Underskudd, gjeld og kutt

I 2024 brukte kommunen mer enn den tjente — et minus på rundt 40 millioner kroner, og alle de tre egne sparereglene ble brutt. Kommunedirektøren kalte det «ikke bærekraftig». Derfor er hele økonomiplanen lagt opp som en **snuoperasjon**: få resultatet opp mot null og positivt igjen, og bremse en gjeld som er høyere enn hos mange. Det er denne snuoperasjonen som tvinger frem kuttene i skole, barnehage og kultur — penger som flyttes over til eldreomsorgen.

Den ærlige løsningen: Vefsn har snudd et underskudd til omtrent balanse på ett år — det er sterkt gjort. Men snuoperasjonen hviler på **kraftinntekter og statlige overføringer**, ikke på en stor sparekonto. Faller kraftprisene, eller endrer staten reglene for overføringer til skattesvake kommuner, blir det fort trangt igjen — samtidig som det nye sykehjemmet allerede er bestilt som en fast utgift.

Det ærlige bildet er altså verken «Vefsn er blakk» eller «Vefsn er rik». Det er en kraft- og industrikommune som nettopp har rettet opp et underskudd, som lener seg tungt på kraftinntektene, og som har valgt å bruke det gjenvunne handlingsrommet på de eldre fremfor på de yngre.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2024 var dette **negativt** i Vefsn — kommunen brukte mer enn den tjente. I 2025 var det omtrent **null**, altså en kraftig forbedring og en balansert økonomi.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Vefsn: rundt 8 %, og fallende. Ikke en stor buffer.

Kraftinntekter

Penger kommunen får fordi det produseres vann- og vindkraft i området — konsesjonskraft, en avgift på vindkraft og utbytte. Rundt 65 millioner kroner i året. Det er denne inntekten, ikke en sparekonto, som gir Vefsn handlingsrom.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Vefsn rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at Vefsn nå bruker mer enn forventet på eldreomsorg, men kuttet ned på skole og barnehage.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Vefsn's gjeld tilsvarer rundt 110 % av en hel årsinntekt — høyt, og en viktig grunn til at kommunen strammer inn.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Vefsn krever den inn av alle eiendommer i kommunen, og setter den litt opp i 2026 — en bevisst inntektskilde for en skattesvak kommune.

Handlingsregler

Kommunens egne «kjøreregler» for økonomien — for eksempel hvor mye den minst bør spare og tjene hvert år. I 2024 var alle tre brutt. Snuoperasjonen handler om å oppfylle dem igjen.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Vefsn's egne årsrapporter og budsjetter, statlige tilsyn og kommunerevisjonens rapporter. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing — det kan være en bevisst prioritering (eldreomsorg) eller behov kommunen i liten grad styrer (flyktninger, et sykehus som mister akuten). Og når noe koster «mindre enn forventet», kan det være nøktern drift — eller en innsparing som kan snu, som i barnevernet. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne.